

TRAVERTINO

Foto: Lorena Apuy Corachán

Parcs Naturals
de la Comunitat Valenciana

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de chera-sot
de chera

**BUTLLETÍ QUADRIMESTRAL DEL PARC NATURAL
CHERA-SOT DE CHERA**

Nº 11. SETEMBRE-DESEMBRE 2020

Gelifracció

CONCEPTE

També anomenada gelivació o **crioclàstia**, la gelifracció, consisteix en la ruptura de les roques per l'acció del gel.

- 1r. L'aigua s'infiltra per les fractures i quan es congela, **l'augment de volum** provoca un “efecte falca”. Aquest procés es repeteix una vegada i una altra provocant finalment el trencament de les roques.

- 2n. Molts d'aquests fragments es desprenen i acumulen al peu de les escarpes per efecte de la gravetat, formant **talussos o mantells de solside**s que entapissen els vessants de les muntanyes. A aquests depòsits, se'ls coneix popularment com **runars o penyalars**.

Imatge portada: Vista de Sot de Chera

Imatge dreta : roca fracturada per gelifracció

Imatge índex: xopades tardorenques del riu Sot

ÍNDEX

04 EDITORIAL

DE QUI ÉS EL PARC NATURAL?

06 COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

- LA PROBLEMÀTICA ACTUAL DE LA FRAGMENTACIÓ DELS ECOSISTEMES NATURALS

08 COL·LABORACIONS

- CONTINUA LA MILLORA DE LA COMUNITAT D'AMFIBIS AL PARC NATURAL

09 ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

- ON VAN ELS INSECTES A L'HIVERN?
- OBRI ELS TEUS CINC SENTITS
- BIODIVERSITAT EN LES ALTURES: EL TEIX
- ELS RACONS DEL PARC GEOLÒGIC

12 CONSERVACIÓ Y MANTENIMENT

- CONSTRUCCIÓ DE CLAPER PER A CONILLS A LAS CIMAS
- CONDICIONAMENT I DESBROSSAMENTS EN FONTS

13 PASSATEMPS I CURIOSITATS

14 NOTÍCIES

DE QUI ÉS EL PARC NATURAL?

En 2007 la llavors Conselleria de Territori i Habitatge de la Generalitat Valenciana (ja no existeix aquesta denominació, ara li correspon a la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica) va declarar el Parc Natural de Chera-Sot de Chera en la major part de la superfície d'aquests dos termes municipals.

Recursos exclusius de l'administració autonòmica dedicats al Parc Natural:

- Funcionari a mitges (amb un vehicle 4x4) que també dirigeix el Parc Natural de les Gorges del Cabriol
- Dos tècnics en educació ambiental, treballadors de l'empresa pública Vaersa
- Un capatàs i tres peons forestals, amb un vehicle 4x4, eines i materials (també de Vaersa)

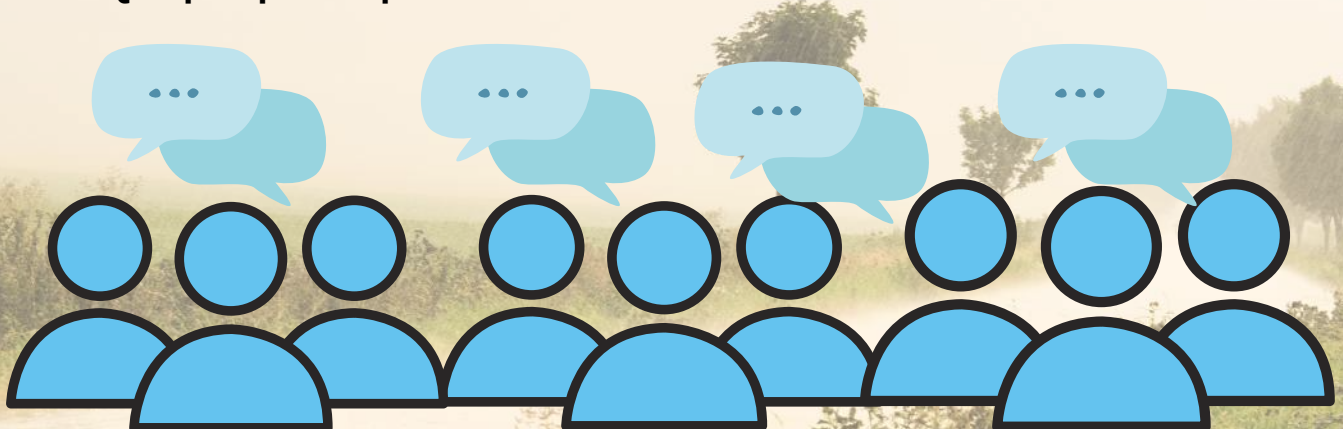
A més existeix un agent mediambiental en cada terme municipal però no depén orgànicament del Parc Natural.

Cada ajuntament ha cedit l'ús d'un local propi per a ús com a punt d'informació i oficina del Parc Natural.

Amb tots aquests recursos s'arriba fins on es pot. Si volem fer més, cal involucrar-hi altres administracions i col·lectius.

La Llei 11/1994, d'espais naturals protegits de la Comunitat Valenciana, diu que la gestió dels parcs naturals correspon a la direcció general competent en la matèria (actualment Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental), mitjançant el director conservador i amb la col·laboració de l'òrgan col·legiat consultiu (la Junta Rectora).

Qui pot participar en les Juntes Rectores del Parc Natural?

En el decret de declaració del Parc Natural de Chera-Sot de Chera de 2007 es va establir la següent composició de la Junta Rectora:

- el titular de la conselleria competent com a president nat de la Junta Rectora
- el president de la Junta Rectora
- el director conservador del Parc Natural que actuarà com a secretari de la Junta
- un representant de la Conselleria de Territori i Habitatge
- un representant de la Conselleria de Cultura, Educació i Esport
- un representant de la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació
- un representant de la Conselleria d'Infraestructures i Transports
- un representant de la Conselleria de Justícia, Interior i Administracions Públiques
- un representant de la Conselleria de Turisme
- un representant de la Diputació Provincial de València
- un representant de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer
- un representant de l'Ajuntament de Chera
- un representant de l'Ajuntament de Sot de Chera
- un representant de la Fundació Mediambiental Buseo (no existent actualment)
- un representant del Centre Excursionista de València (no existent actualment)
- un representant d'associacions culturals
- un representant de les universitats de València
- un representant de les associacions conservacionistes
- un representant de les societats de caçadors
- un representant de les associacions de pescadors
- un representant de la Comunitat de Regants (no existent actualment)
- un representant dels propietaris privats de terrenys o drets
- un representant d'associacions d'agricultors
- un representant de la Federació d'Esports de Muntanya i Escalada dos representants d'organitzacions sindicals

(Les denominacions de les diferents conselleries han anat canviant diverses vegades des de 2007 fins a l'actualitat)

La Llei 11/1994 també diu que el pressupost de gestió de l'espai natural protegit estarà format per les aportacions de tots els membres de l'òrgan consultiu (Junta Rectora) i altres aportacions de terceres entitats, siguen monetàries o en espècie.

Així doncs, queda clar que correspon a cadascuna de les administracions i col·lectius representats en la Junta Rectora participar en la mesura de les seues possibilitats en la gestió del Parc Natural, mitjançant la dotació dels recursos necessaris i la participació en la planificació i execució d'activitats i actuacions de millora.

El Parc Natural és de totes les administracions i col·lectius representats en la JUNTA RECTORA.

Gabriel Ballester, director conservador del Parc Natural de Chera- Sot de Chera

LA PROBLEMÀTICA ACTUAL DE LA FRAGMENTACIÓ DELS ECOSISTEMES NATURALS

En un món cada vegada més globalitzat, on les ciutats són ampliades a causa de la creixent població humana, els recursos naturals són utilitzats per a complir els alts estàndards de consumisme que presenten els països desenvolupats, i es construeixen noves i més extenses xarxes de comunicació (carreteres, vies de metro, etc.) entre les zones antropitzades. Totes aquestes causes, entre moltes altres, es troben estretament relacionades amb el problema de la **fragmentació d'ecosistemes naturals**.

Què és la fragmentació d'ecosistemes i per què és tan important?

Diem fragmentació al procés pel qual certes parts d'un ecosistema són **degradades**, perden part o la totalitat de les seues funcions ecològiques i comunitats autòctones, i **separen i aïllen** les parts d'aquest antic ecosistema primitiu que encara conserven aquestes característiques. Aquests canvis es produeixen de manera natural al llarg de milions d'anys, però els éssers humans estem alterant els ecosistemes a una velocitat molt superior al mateix temps que necessiten altres organismes per a adaptar-se a les noves condicions.

Amb això, no sols estem aconseguint extincions massives al llarg de tot el globus (Sisena gran extinció), sinó que hem generat condicions ambientals òptimes per a unes poques espècies, que ens resulten molestes en tornar-se plagues, principalment animals que competeixen amb nosaltres pels nostres recursos.

Un tema sobre el qual s'ha investigat molt, però encara sabem molt poc

S'estima que una de les principals causes de la pèrdua de biodiversitat global actual és la fragmentació d'ecosistemes. Aquest tema d'estudi podria generar una gran quantitat d'eines noves dins dels camps de conservació d'espècies i gestió d'ecosistemes.

Per què molta gent sap tan poc o no veu el problema fins que ja és massa tard?

Principalment perquè hi ha un **desfasament temporal** entre la fragmentació del paisatge i les conseqüències que poden ocórrer a les poblacions, comunitats i ecosistemes, degut, per exemple, a l'elevada longevitat d'alguns organismes.

A més, la fragmentació d'ecosistemes pot presentar efectes sinèrgics amb altres amenaces mediambientals, com **la introducció d'espècies invasores, la sobreexplotació de recursos o la contaminació**. Això implica que els efectes negatius siguen molt superiors a la suma d'aquests mateixos si afectaren de manera independent a determinades zones. Amb el que al final tenim efectes negatius lleus que passen desapercebuts per a gran part de la població fins que aquestes causes d'impacte ambiental es combinen, i les funcions i biodiversitat dels ecosistemes que a priori semblaven sans, descendeixen de manera brusca.

Així que, cada vegada que una carretera, una nova construcció, una sendera, una via ferrada o una nova zona industrial comence a ser construïda en un municipi, hauríem de reflexionar sobre si realment s'estan veient totes les conseqüències que això comporta, tant a curt com a llarg termini. Per a combatre aquest problema és necessari generar representacions o models més pròxims a la realitat, amb l'ajuda de les actuals tecnologies de la informació i de la comunicació, al mateix temps que es comence a investigar també els efectes d'aquest fenomen sobre animals invertebrats i plantes no vasculars, grups que fins fa poc temps han romàs exclosos d'aquesta mena d'investigacions.

CONTINUA LA MILLORA DE LA COMUNITAT D'AMFIBIS AL PARC NATURAL

Els amfibis són grans aliats de les persones per a lluitar contra plagues tan molestes com les dels mosquits, que ponen els seus ous en l'aigua de les tolles. Durant els últims anys les sequeres, malalties, plaguicides i introducció de peixos o crancs invasors ha fet que les seues poblacions estiguen decreixent, davant d'això la Generalitat Valenciana ha respost tractant de crear o restaurar hàbitats i fins i tot de repoblar amb espècies tan emblemàtiques i amenaçades com l'ofegabous (Pleurodeles waltl), catalogat com a "Vulnerable" a la Comunitat Valenciana.

Des del Parc Natural de Chera-Sot de Chera ens hem sumat a aquesta iniciativa, i durant el curs passat els alumnes de primària de tots dos municipis van tindre l'oportunitat de cuidar uns cullerots d'aquesta espècie de tritó mediterrani fins que van completar la metamorfosi. Després d'aquest moment es va realitzar una solta amb cada col·legi en una bassa de cada poble.

Escolars cuidant dels ofegabous

Així, alliberant "els seus" ofegabous --juvenils ja- i alguns dels seus germans criats en el Centre de Conservació d'Espècies Dulciaquícules de la Comunitat Valenciana, dependent del Servei de Vida Silvestre de la Generalitat Valenciana.

A aquesta actuació de sensibilització en la qual s'ha involucrat els escolars s'afeg la restauració de la bassa de la Fuente Gorda culminada en novembre de 2020 amb una plantació de vegetació aquàtica (Chara sp) i una nova solta de 36 cullerots d'ofegabous.

Plantació de vegetació aquàtica (Chara sp.) en la bassa del Viver

Si coneixes alguna zona que s'entolle fàcilment on poder recrear més hàbitats per a amfibis, no dubtes a contactar amb nosaltres per a valorar les possibilitats de restauració.

D'aquesta manera augmentem la biodiversitat del Parc Natural i lluitem biològicament contra les plagues!

ON VAN ELS INSECTES A L'HIVERN?

A l'estiu ens veiem sorpresos per legions d'insectes que ens acompanyen en els dies més calorosos, però on pararan quan comença el fred?

Continuant amb el projecte d'educació ambiental "Insectes un món en miniatura" en els col·legis de tots dos municipis del Parc Natural, descobrim les diferents estratègies de què disposen aquests xicotets éssers per a fer front a les condicions més fredes i de falta d'aliment:

- **Emigrar:** algunes papallones o arnes com la papallona monarca són capaces de viatjar milers de quilòmetres buscant prats florits on alimentar-se.
- **Agrupar-se per a evitar la congelació:** igual que alguns mamífers, les marietes o les abelles se solen agrupar per a conservar la calor. Les abelles, a més, incrementen la temperatura agitant les seues poderoses ales.
- **Diapausa:** és una pausa temporal en els processos de creixement i desenvolupament d'alguns insectes com els escarabats.
- **Hibernació:** les reines de formiga són capaces d'hibernar durant mesos sense alimentar-se, únicament gràcies a les seues reserves de greix i dels seus músculs alars.
- **Morir de fred:** el trist final d'aquells la vida dels quals és molt curta, però que solen deixar els ous de la seua següent generació a resguard llestos per a fer eclosió a la primavera

OBRI ELS CINC SENTITS

COMMEMOREM EL DIA INTERNACIONAL DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT

El 12 de desembre commemorem el **Dia Internacional de les Persones amb Discapacitat** fent una ruta sensorial en la qual interpretem el món natural que ens envolta d'una manera diferent. Vam **aprendre a utilitzar una barra direccional per a invidents**, interpretarem la geologia i el seu paisatge, i descobrirem noves formes únicament pel tacte.

Aquesta classe de dinàmiques de conscienciació per a discapacitats visuals, no sols ens ajuden a sensibilitzar-nos sobre els impediments i limitacions que provoquen les discapacitats sensorials o físiques, sinó que ens donen la possibilitat de fomentar la integració de persones amb discapacitat en activitats en la naturalesa.

A més, l'experiència de confiar plenament en el guia que et va indicant el camí durant la pràctica de senderisme utilitzant la barra direccional i amb els ulls tapats és molt rica. Pots sentir sota els teus peus els diferents tipus de fers, escalons, tolls, grava, vegetació, i se t'aguditzen altres sentits com l'auditiu i olfatori.

BIODIVERSITAT EN LES ALTURES: EL TEIX

DIA INTERNACIONAL DE LES MUNTANYES.

El dia 20 de desembre commemorem el **Dia Internacional de les Muntanyes**, realitzant una ruta guiada, combinant la ruta habitada del Parc Natural, amb l'ascens al pic Ropé. L'objectiu era conscienciar els nostres visitants sobre la importància dels ecosistemes de muntanya en el món, no sols des del punt de vista econòmic en l'obtenció de recursos naturals: (aigua, llenya, carbó, aliments, etc.), sinó també pels alts valors que aquests llocs ens brinden tant a escala de funcions ecosistèmiques com espirituals.

Els visitants es van familiaritzar amb conceptes tan variats com la grafiosi dels oms, les microreserves de flora, la **Directiva Hàbitats** o la tècnica centenària de construcció de "pedra en sec" per a amargar els vessants de Chera.

Com és ben conegut, al Parc Natural de Chera-Sot de Chera es troba l'únic Parc Geològic de la Comunitat Valenciana.

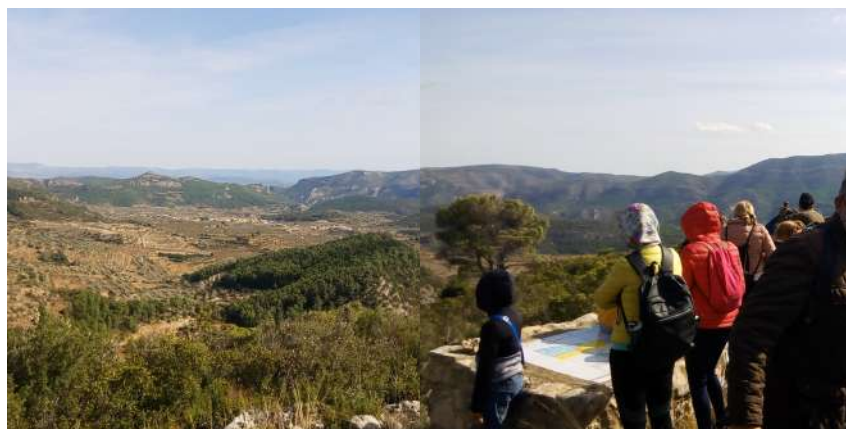
Per a acostar als visitants l'enorme riquesa geològica de la zona i amb fins didàctics i educatius, el mes de setembre passat vam iniciar la sèrie de rutes guiades **"Els racons del Parc Geològic"**, que pretenem oferir de manera mensual o bimensual, fins a completar els 7 itineraris que formen part de la "Guia del Parc Geològic de Chera", elaborada fa ja més de 20 anys.

ELS RACONS DEL PARC GEOLÒGIC

Setembre: ruta Coves de la Garita - Ermita de Chera

Els passats mesos de setembre i octubre realitzem, amb gran èxit de participació, dues rutes guiades per a redescobrir aquest gran atractiu geològic que tenim la sort d'atresorar. Esperem poder acabar en els pròxims mesos les cinc rutes restants, i que els visitants que s'animen a conèixer la morfogènesi d'aquesta pintoresca vall i marxen a casa amb ganes de tornar a visitar-nos.

Octubre: ruta Barranc de La Umbría - La Herrada

CONSTRUCCIÓ D'UN CLAPER I REFORÇ DEL CLOS EN LAS CIMAS

Amb l'objectiu de proporcionar refugi a les poblacions de conills reintroduïdes recentment i que serviran d'aliment als rapinyaires autòctons; la brigada del Parc Natural de Chera-Sot de Chera ha construït de manera artesanal i integrat en el paisatge **un claper per a conills** en el paratge de Las Cimas, en el municipi de Sot de Chera.

S'han excavat diferents galeries perquè servisquen de cau i utilitzat elements del terreny com ara roques, terra, troncs i branques per a conformar aquest claper de construcció **tradicional**.

També s'ha reforçat el clos amb malla de galliner per a impedir l'accés de mamífers depredadors com les raboses, genetes, fures, etc.

CONDICIONAMENT I DESBROSSAMENTS EN LES FONTS GROSSA, DE LA CANAleta I DEL PONT

El Parc Natural de Chera-Sot de Chera té nombroses fonts i surgències, una de les zones amb major presència per km² de la Comunitat Valenciana. Moltes d'elles són àrees recreatives per a l'ús i gaudi dels visitants, i consegüentment, han d'estar degudament condicionades i amb **un manteniment periòdic**.

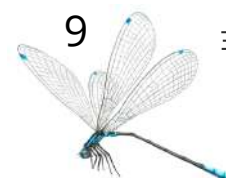
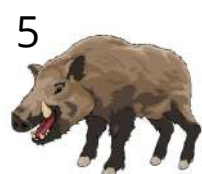
Aquesta és una tasca important que realitza la brigada del Parc Natural, que aquest passat mes de novembre s'ha ocupat del condicionament, desobstrucció de canelles, i desbrossaments/podes de diverses **fonts emblemàtiques del parc**, com la Fuente Gorda, o les de la Canaleta i El Puente.

SUDOKU AMB FAUNA DEL PARC NATURALS

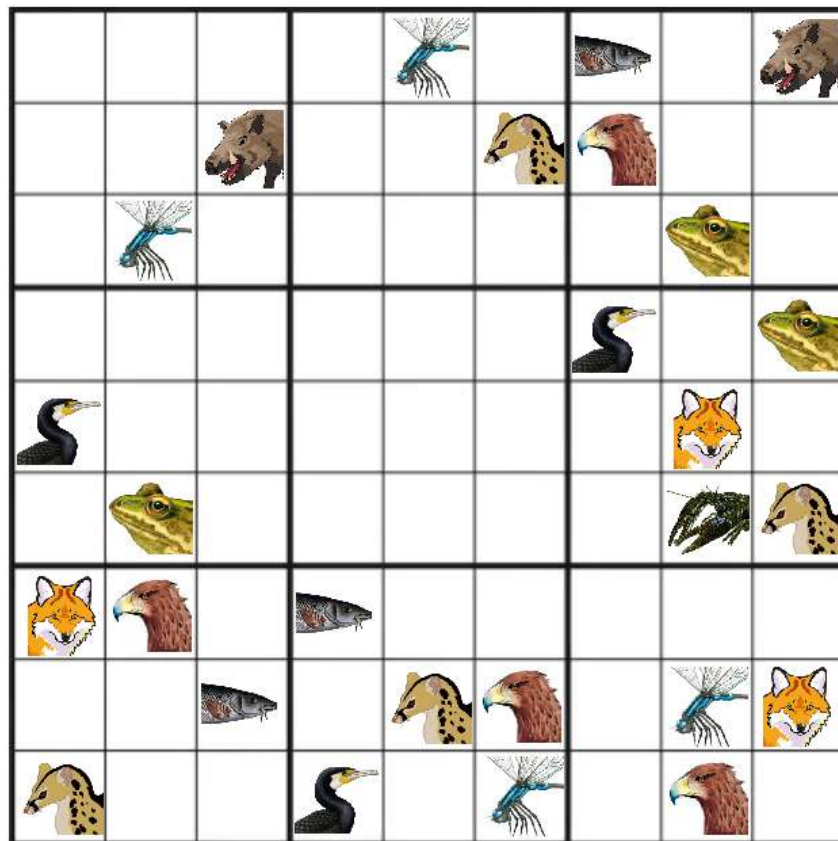
En aquest apartat us proposem dos divertits jocs. D'una banda, haureu d'identificar el nom de cadascun d'aquests 9 animals que habiten el Parc Natural de Chera-Sot de Chera, i d'altra banda, i ara ve la part difícil, completar aquest singular sudoku amb els nostres simpàtics amics.

Pots amb aquest repte?

9. COENAGRION MERCURIALE
8. BARB COMÚ
7. CRANC EUROPEU
6. ÀGUILA REAL
5. SENGLAR
4. GENETA
3. CORB MARÍ GRAN
2. GRANOTA COMUNA
1. RABOSA COMUNA

SOLUCIÓ:

SOLUCIÓ:

notícies

-ENREGISTRAMENT DEL PROJECTE TIERRA BOVAL A CHERA

El passat 17 de desembre, vam acompanyar l'equip de rodatge Tierra Boval pels racons amb més encant de Chera. En el nostre recorregut vam visitar les coves de la Garita, l'embassament de Buseo el barranc de la Hoz, el museu geològic i diferents senderes tradicionals. Agraïm que des de la Mancomunitat de l'Interior Tierra del Vino es difonguen els importants valors geològics, paisajístics i de biodiversitat que caracteritzen a aquesta població.

CONTINUA EL DESAIGÜE DEL PANTÀ DE BUSEO

La Direcció General de l'Aigua comunica que des de l'11 de gener es continuarà amb el desaiçue del pantà de Buseo, a causa de les obres de condicionament de la presa de reg núm. 3 que està a punt de concloure.

Abans de realitzar la ruta taronja, consulteu al Parc Natural o l'Ajuntament de Sot de Chera, la viabilitat del tram La Canal- El Molino de Las Fuentes.

TORNA A NEVAR EN ELS MUNICIPIIS DEL PARC NATURAL

Feia diversos anys que els ulls dels habitants del Parc Natural no contemplaven la neu amb aquesta grossària. Durant el segon cap de setmana de gener ha nevat copiosament i deixa estampes com la de l'Oasi de papallones just un any després de la seua inauguració, amb un mantell blanc.

Oasi de papallones de Sot de Chera, nevada

-EL CASTOR EUROPEU: ESPÈCIE VULNERABLE A ESPANYA

El castor europeu (castor fiber) desaparegut a Espanya des del segle XVII, torna a ser espècie protegida en el Catàleg Espanyol d'Espècies Amenaçades.

Encara que ens sorprenga aquesta notícia, ja es parlava d'ells en el Quixot, però van ser exterminats a causa del valor del seu pelatge i greix.

Col·labora amb nosaltres.

Si vols donar la teua opinió o que publiquem les teues fotos del Parc Natural.

Anima't i posa't en contacte amb nosaltres:
parque_cherasotdechera@gva.es

Sabies que....?

Si alguna vegada has vist aquest estrany estoig sobre pedres o branques es tracta d'una ooteca (posta d'ous) de tocacampans.

Els tocacampans poden arribar a pondre fins a 400 ous en cada ooteca que faran eclosió a la primavera.

Només unes poques sobreviuran a causa del canibalisme entre ells!

OFICINA DEL PARC NATURAL DE CHERA- SOT DE CHERA

TELÈFON MÒBIL 606 857 028

TEL. OFICINA CHERA: 961 839 610

TEL. OFICINA SOT DE CHERA: 961 839 620

EMAIL: PARQUE_CHERASOTDECHERA@GVA.ES

PÁGINA WEB: WWW.PARQUESNATURALES.GVA.ES/ES/WEB/PN-CHERA-SOT-DE-CHERA

Horari: 9:00 a 14:00 h, dilluns a divendres.
Consultar abans de fer la visita.

Edició: Equip tècnic del Parc Natural de Chera -Sot de Chera **Paula Poveda, Diego Sánchez y Raúl Martínez**